

Gradska uprava, g. Aleksandar Lazarević

23. novembar 2023. godine

## PRIMEDBE

Nacrt Plana kvaliteta vazduha za Grad Valjevo 2022-2027, novembar 2022

### 1. Dokument kao celina

Nacrt Plana kvaliteta vazduha 2022-2027 je preobiman. Sadrži veliku količinu nepotrebnih podataka i informacija. Dokument nije opremljen elektronskom navigacijom (sadržajem, markerima) i slično. Upadljivo je preuzimanje teksta i informacija iz drugih dokumenata bez navođenja izvora. Složena materija i složena pitanja nisu predstavljene na jednostavan i razumljiv način. Elektronsko rukovanje dokumentom, budući da ima „teške“ priloge je vrlo teško, razmena elektronskom poštom-neizvodljiva.

### 2. Sadržaj i struktura

Dokument ne sadrži ključne informacije, odnosno procene (ukupne emisije, izvori zagađenja, analizu zainteresovanih strana, analizu troškova i koristi). Dokument ne sadrži ni sažet, ni detaljan izveštaj o učinku ranijih mera, uključujući finansijske efekte. Akcioni plan je nerelevantan, budući da nije logički konzistentan, niti sastavljen u skladu sa savremenom praksom akcionog ili projektnog planiranja (nije SMART, nema dobre indikatore). Dokument ne nudi odgovore na ključna pitanja, a pre svega zašto u Valjevu do sada nisu postignute ciljane vrednosti zagađujućih materija, niti daje relevantni strategiju za rešavanje problema zagađenja vazduha. Ovaj Nacrt ne daje odgovore na pitanja budućnosti, koja se tiču kvaliteta života ljudi u Valjevu i njihovog zdravlja.

### 3. Primedbe i pitanja koje se odnose na sadržaj

1. Zašto se dokument odnosi na razdoblje 2022-2027, kada je već 2022. godina na isteku, ne može se planirati ni mera, ni akcija, ni trošak?
2. Zašto sadržaj dokumenta koji je izrađen u PDF nije sa linkovima koji omogućavaju kretanje po stranici?
3. Ugovorom između Gradske uprave i Saobraćajnog instituta CIP je bilo predviđeno da nacrt PKV bude urađen u novembru 2021. godine. Zašto se kasnilo sa izvršenjem zadatka?
4. Da li je bilo imovinskih sankcija za izvođača zbog neispunjenje ugovorene obaveze koja je u prethodnom pitanju opisana?
5. Na zvaničnom sajtu Grada Valjeva je objavljen i Akcioni plan za realizaciju PKV kao poseban dokument. Na osnovu čega je Intitut CIP izradio Akcioni plan? Da li je Gradska uprava zaključila novi ugovor ili aneks ugovora iz 2021. godine?
6. Koliko je ukupno koštala izrada nacrta Plana kvaliteta vazduha i Akcionog plana za realizaciju Plana kvaliteta vazduha?
7. Da li je urađen izveštaj o realizaciji PKV u prethodnom periodu i ko ga je uradio, ako jeste?
8. Ako je izveštaj iz prethodnog pitanja urađen, koliko je plaćeno za to iz javnog budžeta i na osnovu čega (ugovor, rešenje)?
9. Plan kvaliteta vazduha 2016-2021. koji je usvojila Skupština Grada Valjeva nije dobio saglasnost Ministarstva za zaštitu životne sredine. Ko je odgovoran za taj propust koji nije ispravljen punih 5 godina?

10. Grad Valjevo u prethodnih 5 godina nije usvajao ni primenjivao kratkoročne akcijske planove za smanjenje zagađenja vazduha. Ko je odgovoran za taj propust koji traje 5 godina?
11. Zašto je na strani 2. Nacrta kao relevantan propis navedena Uredba o uslovima i načinu sprovođenja subvencionisane kupovine novih vozila koja imaju isključivo električni pogon, kao i vozila koja uz motor sa unutrašnjim sagorevanjem pokreće i električni pogon?
12. Zašto su na strani 3. Nacrta kao relevantni dokumenti koji predstavljaju osnov za izradu Nacrta navedeni strateški dokumenti koji su prestali da važe a službeno nikad nije izveštavano o njihovoj realizaciji (npr. Strategija održivog razvoja, Akcioni plan energetike, Stambena strategija i slično)?
13. Na strani 3. je kao relevantan dokument naveden Izveštaj o stanju kvaliteta vazduha u Gradu Valjevu 2015-2019. Ko je publikovao, kada i gde taj izveštaj?
14. Zašto se na strani 3. navodi kao relevantan dokument Plan kvaliteta vazduha 2016-2021. koji nikad nije stupio na pravnu snagu, niti je primenjen?
15. Na istoj strani se navodi kao relevantan izvor informacija Građanski izveštaj (Izveštaj o građanskoj oceni učinka Plana kvaliteta vazduha 2016-2021). U Nacrtu nije naznačeno da li su neki delovi Građanskog izveštaja preuzimani i da li Nacrt „raspravlja“ sa pojedinim nalazima ili zaključcima navedenim u Građanskom izveštaju.
16. Da li su i kada izrađivači Nacrta Plana kvaliteta vazduha kontaktirali organizacije koje su izdale Građanski izveštaj, ili osobe koje su učestvovali u njegovoj pripremi?
17. Na strani 4. se kao relevantni dokumenti navode Izveštaj stručnog tima za smanjenje aerozagađenja na teritoriji grada Valjeva sa predlogom mera i aktivnosti koje se mogu primenjivati u narednom periodu i Izveštaj o aktivnostima koje su preduzete u skladu sa usvojenim zaključkom Skupštine grada Valjeva o smanjenju aerozagađenja. Gde su ti dokumenti objavljeni i kako su bili dostupni javnosti za komentare i primedbe?
18. Zašto je Projekat pošumljavanja relevantan za Nacrt?
19. Kakve su reference osoba koji bili članovi Stručnog tima za izradu Nacrta Plana kvaliteta vazduha?
20. Ko su članovi tima ispred izvođača, a koji predstavljaju Gradsku upravu i JKP „Toplana“?
21. Ko je od kojih članova tima bio zadužen za pojedine delove Nacrta dokumenta? Ko je imao kakvu ulogu u postupku pripreme?
22. Da li su članovi tima koji su predstavljali Gradsku upravu i JKP Toplanu imali novčanu nadoknadu za svoj angažman, kolika je ona bila, ako su imali i na osnovu čije odluke?
23. Poslednji pasus na strani 39. Nacrta je u potpunosti preuzet iz Građanskog izveštaja bez navođenja izvora.
24. Na strani 86. Nacrta je navedeno da je na sistem daljinskog grejanja koji pruža JKP „Toplana“ priključeno samo 23% domaćinstava u Valjevu. U Nacrtu nije raspravljano o tom pokazatelju. Zašto je nizak obuhvat domaćinstava uslugom daljinskog grejanja, nakon više od decenije velikog investiranja Grada Valjeva u projekte JKP „Toplana“, donacija međunarodnih organizacija, kredite međunarodnih banaka?
25. Na strani 87. Nacrta se prikazuju nalazi nerelevantnog istraživanja koje su sproveli JKP „Toplana“ i Gradska uprava uz nepotrebno rasipanje resursa (obišli 6000 kuća, oko 2000 domaćinstava dalo odgovor, tako da se najviše koristi struja za grejanje i da 30% ispitanika želi da se priključi na Toplanu).
26. Da li naručilac i obrađivači znaju za istraživanje energetske siromaštva koje je sprovela RES Fondacija uz pomoć Tima za smanjenje siromaštva i socijalno uključivanje Vlade Republike Srbije? Po tom istraživanju, Valjevci se najviše greju na drva uz pomoć šporeta i najveći broj Valjevaca je u stanju siromaštva, nezainteresovani za bilo kakvo ulaganje u unapređenje energetske efikasnosti.
27. Na strani 90. i 91. se navodi da HK „Krušik“ iz svojih postrojenja emituje zagađujuće materije iznad propisanih limita, te da ne primenjuje mere za smanjenje emisija i za smanjenje zagađenja vazduha. Koje je mere Grad Valjevo preduzeo u prethodnom periodu da bi se osiguralo da HK „Krušik“ poštuje zakon i da se zaštiti zdravlje građana?
28. Da li su nadležni u Gradu Valjevo pokretali i razmatrali pravne postupke protiv HK „Krušik“ kako bi zaustavile štetne emisije i zaštitilo zdravlje građana

29. Na strani 100. Nacrta se zaključuje da su individualna ložišta najznačajniji izvor zagađenja vazduha. Na koji način se ovaj nalaz implementira u strategiju rešavanja problema? Kako se reakcija na ovakav problem vidi u akcioniom planu?
30. Sekcija 6. na stani 106. Nacrta ima neobičan naziv „Mere preduzete za smanjenje zagađenja vazduha pre donošenja plana kvaliteta vazduha u Valjevu za period 2021-2026“. Na osnovu čega je napravljen izbor mera koje su analizirane i pokušani prikaz njihovog učinka u ovoj sekciji? U kom dokumentu javne politike su utvrđeni ciljevi za primenu tih mera? Da li postoji dokumentacija o sprovođenju i učinku pomenutih mera?
31. Strana 106. Mera „Smanjiti pritisak saobraćaja“ nisu navedeni konkretni, jasni i merljivi pokazatelji da li je „pritisak“ zaista smanjen ili ne. Golim okom posmatrača se vidi da se saobraćaj u gradu povećava, sve su veće gužve i zastoje, sve više ima automobila. Da li postoje tačni podaci o protoku, gustini saobraćaja u Valjevu, da li se to meri i da li se prati? Ko je bio odgovoran da se ova mera sprovede?
32. Mera 6.2. „Povećanje kvaliteta javnog prevoza“. Kakve veze ima Uredba Vlade o nabavci taksi vozila? Da li Grad Valjevo poseduje podatke u kvalitetu javnog prevoza, da li se meri, koji su pokazatelji i koji su rezultati tog merenja. Ko je bio odgovoran za realizaciju ove mere?
33. Mera 6.3. Povećanje broja priključaka na daljinski sistem grejanja. Da li je povećan broj priključaka na daljinski sistem grejanja u 2021. godini u odnosu na 2016? Koliko je tačno domaćinstava i poslovnih objekata priključeno? Koliko je to procentualno povećanje u odnosu na 2016. godinu. Da li je povećanje broja priključaka uticalo na smanjenje zagađenja vazduha? Da li je to mereno? Postoje li podaci o tome? Ko je bio odgovoran za realizaciju ove mere?
34. Mere iz oblasti energetske efikasnosti. U kom dokumentu politike Grada Valjeva su utvrđene mere energetske efikasnosti? Koji su ciljevi ove politike i kako su oni utvrđeni (ko, kada)? Kakvi su efekti tih mera? Gde je to prikazano? Kako je to izmereno? Ko je zadužen za organizovanje realizacije mera energetske efikasnosti?
35. Tabela 6.3.1. na strani 108. je preuzeta u celini iz Građanskog izveštaja bez navođenja izvora.
36. Koji su tačno rezultati mera energetske efikasnosti, subvencije domaćinstvima, koje je tokom 2021. godine realizovao Grad Valjevo? Koliko je odobrenih projekata realizovano? Kakvi su rezultati realizacije?
37. Mera 6.5. Unapređenje prostornog planiranja itd na strani 109. Mera „Proširiti pešačke zone“. Navedeno je da je 2018. godine uvojen Plan unapređenja pešačenja. Budući da je od tada prošlo 4 godine kakvi su rezultati ove mere i primene ovog plana? Gde su oni zabeleženi, ko je i kada merio? Ko je odgovoran za realizaciju ove mere?
38. Mera „Unapređenje urbane mobilnosti“, ista pitanja za u prethodnoj tački
39. Mera „Ozelenjavanje grada“. Da li u urbanom delu Valjeva ima u 2021. godini više zelenih površina u odnosu na 2016? Ko to meri i gde je to evidentirano? Ko je odgovoran za realizaciju ove mere?
40. Mera „Gasifikacija grada“. Ko je izradio pomenuti projekat gasifikacije grada, gde je on objavljen? Da li je rađena studija o proceni uticaja ovog projekta na životnu sredinu? Da li je javnost u tome učestvovala? Kako naručioc ovog projekta procenjuju zainteresovanost građana Valjeva za priključenje na gas? Na osnovu čega se daju procene?
41. Mera 6.5. Unapređenje monitoringa kvaliteta vazduha, strana 110. Mera „Doneti Program kontrole kvaliteta vazduha“. Prva četiri pasusa su u celini, bez izmene, bez navođenja izvora preuzeta iz Građanskog izveštaja o oceni efektivnosti Plana kvaliteta vazduha 2016-2021.
42. Zašto monitoring kvaliteta vazduha u Valjevu ne obuhvata praćenje koncentracija suspendovanih PM<sub>2,5</sub>, čestica, PAH i prizemni ozon?
43. Mera 6.6. Izrađen katastar zagađivača životne sredine. U ovoj sekciji je navedeno da je registar izvora zagađenja nepotpun, da obaveznici ne izvršavaju svoje obaveze, te da je dokumentacija u papirnoj formi što otežava analizu. Ko je odgovoran za izradu lokalnog registra izvora zagađenja? Zašto je registar nepotpun?
44. Mera 6.7. Podizanje svesti stanovništva o značaju čistijeg vazduha, etc, na strani 110. na koji način nadležni u Gradu Valjevu obaveštavaju javnost o zagađenju, upozoravajući građane i radeći na podizanju javne svesti? Koji su to kanali komunikacije sa građanima? Gde se to može proveriti, odnosno gde je to evidentirano?
45. Koliko je iz budžeta Grada Valjeva u prethodnom periodu izdvojeno novca za obaveštavanje javnosti o zagađenju vazduha i stvaranju javne svesti i problemu zagađenja?

46. Tačka. 6.8. Efekti mera preduzetih za smanjenje zagađenja vazduha (u prethodnom periodu), etc. Na osnovu kog dokumenta politike su u prethodnom periodu sprovedene mere za smanjenje zagađenja vazduha? Kakav je tačno bio njihov učinak? Koji su rezultati postignuti? Gde je to zabeleženo? Koliko novca iz budžeta je utrošeno za realizaciju mera? Da li uloženi novac opravdava postignute koristi i rezultate? Da li su dostignute ciljane vrednosti kvaliteta vazduha u Valjevu u periodu 2016-2021 ili nisu? Da li postoji sažeto objašnjenje u nekoliko egzaktnih tvrdnji? Ko je odgovoran zbog toga što mere nisu imale „Pozitivne rezultate“?

4.

5. Ostalo

Dokument koji je ponuđen javnosti, Nacrt Plana kvaliteta vazduha u Valjevu za period 2022-2027 nije razvijen na participativan način, već je proizvod autsorsinga. Ljudi iz lokalne sredine uopšte nisu učestvovali, ni u definisanju projektnog zadatka za obrađivača, niti u istraživanju, niti kreiranju dokumenta. Sa druge strane, upadljivo je učešće valjevskog „Toplana lobija“ koji se može smatrati odgovornim za energetska siromaštvo velikog broja ljudi u Valjevu.

Dokument ne poštuje odredbe Zakona o planskom sistemu, niti Uredbe o metodologiji upravljanja javnim politikama, analizi efekata javnih politika i propisa i sadržaju pojedinačnih dokumenata javnih politika budući da ne sadrži analizu efekata dosadašnjih mera (ex post evaluacija), niti je javnosti data blagovremeno mogućnost da učestvuje u pripremi nove politike. Takođe, javni uvid koji je objavila Gradska uprava u Valjevu je organizovan protivno Uredbi o učešću javnosti u izradi određenih planova i programa u oblasti zaštite životne sredine, budući da javnost nije na pravi način obavestena, niti postoji mogućnost da se o novoj politici obavesti na pristupačan i prihvatljiv način.

Budući da Nacrt Plana kvaliteta vazduha Valjevo 2022-2027 nije urađen u roku, po zakonu i po pravilima struke, predlažem da se ponovi ceo proces tokom 2023. godine, kako bi se došlo do valjanog dokumenta koji je podoban za sprovođenje u 2024. godini.

23. novembar 2022, Valjevo

Vladimir Pantić, diplomirani pravnik